

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite OKM/122/040/2011, kutsu kuulemistilaisuuteen

TEHYN NÄKEMYKSIÄ AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TUTKINTOJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMISLINJAUKSISTA (TUTKE2)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on laatinut toimeksiantonsa mukaisesti pohjaehdotukset ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämiseksi. Tehy toteaa, että tehdyt ehdotukset on valmisteltu asiaa monipuolisesti tarkastellen ja huolellisesti perustellen. Tehdyt esitykset ovat tutkintojärjestelmää selkeyttäviä.

Ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen tulee perustua todellisiin työelämän tarpeisiin.

Tehy tarkastelee tehtyjä esityksiä sosiaali- ja terveysalan työelämän ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kannalta. Näkemykset on kirjattu TUTKE2- asiakirjan rakenteen mukaisesti.

Ammatillisen tutkinnon määritelmä ja tutkintotyyppien kriteerit

Ammatillisen tutkinnon määritelmä:

Tehy pitää hyvänä esitystä ammatillisen tutkinnon määrittelemiseksi. Ammatillisten tutkintojen osaamisvaatimusten tulee pohjautua **esitettyjen asioiden lisäksi alakohtaisiin ammatinharjoittamisen säädöksiin.**

Tutkinnon määrittelemisen lisäksi tutkintotyyppien määritteleminen on kannatettava asia. **Tehyn näkemyksen mukaan valinnaisuus ei tuota riittävää osaamista säädellyllä alalla tutkinnon tasalaatuisuuden ja potilasturvallisuuden näkökulmasta.**

Tutkintotyyppien kriteerit:

Asiakirjassa on kuvattu esitykset eri tutkintotyyppien määrittelemiseksi. Ammatillisen perustutkinnon kriteereissä tulee sosiaali- ja terveysalalla ottaa huomioon se, **että sosiaali- ja terveysalan ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö toimii työelämässä alan ammattihenkilönä itsenäisesti ja omasta toiminnastaan vastaten alan ammatinharjoittamissäädösten mukaan. Tavoite "ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeelliset tiedot ja taidot" ei ole riittävä tähän.** Kun tutkinto vielä rakentuu siten, että yhden tutkinnon sisällä on mahdollista

”osoittaa erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella” ollaan tilanteessa, jossa saman tutkinnon suorittaneilla ja samalla ammattinimikkeellä työelämään siirtyvillä on vaihteleva osaaminen alan keskeisissä työtehtävissä. Tämä nähdään nykyisin voimassa olevissa tutkinnon perusteissa mm. lääkehoito-osaamisen huomattavana vaihteluna eri osaamisalojen välillä. Vaihtelu ja valinnaisuuden korostuminen, eivät sovi sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koska ne heikentävät ammatin ydinosaamista ja vaarantavat potilasturvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysalalla tulee ammatillisen perustutkinnon suorittaneen kyetä toimimaan itsenäisesti kyseisen tutkinnon tuottaman osaamisen rajoissa. **Perustutkintojen määrä tulee myös alakohtaisesti arvioida uudelleen, sillä yhdellä laaja-alaisella perustutkinnolla ei voida tuottaa riittävää osaamista sosiaali- ja terveysalan vaativiin ja pitkälle erikoistuneisiin työtehtäviin, esimerkiksi ensihoitopalveluissa taikka varhaiskasvatuksessa.**

Ammattitutkinnon kriteerien mukaan tutkinnossa osoitetaan alan ammattityöntekijältä edellytettävä ammattitaito. **Sosiaali- ja terveysalalla ammattitutkintoa ei voida käyttää alalle tulon tutkintona.**

Tutkintojentyypin määrittely on tarpeellista, mutta sen tulee tapahtua ottaen huomioon eri toimialojen erityispiirteet ja alakohtaiset säädökset, jotta eri tutkintoja suorittaneiden asema työelämässä täsmentyisi ja tutkintojen tuottamaa osaamista voitaisiin käyttää myös työn vaatavuuden arvioinnin yhteydessä. Tutkintojen tuottaman lisäosaamisen tulee näkyä työtehtävissä, työyhteisön palvelustrategioiden toteutumisessa sekä palkkauksessa työnvaatavuuden arvioinnin perusteella. Tähän tavoitteeseen pääsemistä edesauttaa tutkintojen tuottaman osaamisen tason nykyistä selvempi määrittely.

Ammatillisten tutkintojen tutkintorakenne

Tutkintorakenteen valmisteluprosessi ja tutkintorakenneasetukset:

Tehy pitää hyvänä esitystä siitä, että tutkintorakenteen valmisteluun liittyvistä asioista päätetään säädösten tasolla nykyisen tulossopimuskäytännön sijaan. Tulee huolehtia siitä, että opetushallinnon virkamiehet ovat **tiivissä yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa**, että mahdollistuu esityksen mukainen: ”Tutkintorakenteen tulee tukea ammattialalla tapahtuvia osaamistarpeiden muutoksia ja yksilöiden urakehitystä.”

Esitys, jonka mukaan jatkossa säädetään yhdellä asetuksella perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista on kannatettava. Näin muodostuu selvempi kokonaisuus suhteessa työelämän osaamistarpeisiin.

Tutkintojen ja osaamisalojen nimien sekä tutkintonimikkeiden kokonaisuus:

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen **tutkintonimikkeiden selkiyttämisen** osalta todetaan, että ne otettaisiin käyttöön ”kun se on tarkoituksenmukaista ja työelämä tutkintonimikkeet haluaa.” Tehy edellyttää asian täsmentämistä, eli miten tarkoituksenmukaisuus arvioidaan ja miten määritellään ”työelämä”, jota tässä yhteydessä käytetään. Sosiaali- ja terveysalan tutkintojen kehittämisen tulee tapahtua tiiviissä yhteydessä alakohtaisten säädösten sekä liittyvien päätösten kanssa.

Tutkintotyyppien ja tutkintojen laajuus

Tutkintojen ja tutkinnon osien laajuuden määrittämisen yhteydessä ei voida jättää huomioimatta kansainvälistä kehitystä. On siten luonnollista pohtia Suomen koulutus- ja tutkintojärjestelmän yhteyttä ECVET- järjestelmään. On hyvä asia, että ECVET- järjestelmä ei ole ”automaatti”, vaan sitä sovelletaan ammatillisiin tutkintoihin jäsenvaltioiden oman lainsäädännön ym. sääntöjen ja määräysten mukaisesti.

Ratkaisu on haasteellinen perustutkintoa suorittavien osalta. On vielä syytä harkita ECVET-järjestelmän kehittämistä, kuinka se käytännössä toimii, kun koulutusorganisaatioissa järjestetään samoja tutkintoja ammatillisena peruskoulutuksena ja näyttötutkintoina. **Tehyn näkemyksen mukaan tutkintomuodosta riippumatta laajuusmitta tulee kyetä ilmaisemaan yhtenevästi.**

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ei ole määritelty laajuutta opintoviikkoina tai opintopisteinä. **Tehyn näkemyksen mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa tulee osaamisperusteisen kuvauksen pohjalta pystyä määrittämään tutkinnon yleinen laajuus opintopisteinä tai opintoviikkoina tutkintojen vertailtavuuden ja työelämälle tarjottavan informaation vuoksi. ECVET-mittarin käyttäminen myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on tarpeen kansainvälisen vertailtavuuden vuoksi.**

Ammatillisissa perustutkinnoissa korostetaan tutkinnon osittaisen suorittamisen mahdollisuutta. **Lähtökohtana tulee aina olla koko tutkinnon suorittaminen ja sitä kautta todelliset mahdollisuudet työllistymiseen alan tehtäviin.** Sosiaali- ja terveysalalla osittaisilla tutkinnoilla työllistyminen on suoraan kytköksissä potilas-, asiakas- ja työturvallisuuteen Tutkinnon suorittaneilla tulee olla sen tasoinen osaaminen, että he voivat itselleen, asiakkaille ja potilaille sekä työyhteisölle turvallisella tavalla toimia vastuullisesti todellisissa työtilanteissa.

Tutkintotodistusten ja tutkinnon osista annettavien todistusten laatimisessa on todella paljon vaikeuksia nykyiselläänkin. Virheellisesti laadittujen todistusten määrä on suuri. Mikäli todistusvaihtoehtoja järjestelmään luodaan vielä lisää, **on huolehdittava siitä, että todistusten laatimisesta vastaavilla**

koulutusorganisaatioilla on yksiselitteiset, täsmälliset ohjeet sekä riittävä osaaminen näiden virallisten asiakirjojen laatimiseen.

Ammatillisten tutkintojen muodostuminen

Tutkinnon muodostuminen osaamisaloista:

Osaamisalojen määrän lisääminen aiheuttaa tilanteen, jossa tutkinnon tuottama osaaminen vaihtelee. Vaikka tutkintotodistuksessa osaamisala onkin näkyvässä, ei se takaa rekrytointitilanteissa ymmärrystä todellisesta osaamisesta. **Tutkintoja tulee tarkastella nykyistä tarkemmin ja osaamisalojen määrää rajoittaa, jotta työelämään sijoittuvilla henkilöillä olisi todellinen työssä tarvittava osaaminen.**

Esityksessä on mainittu, että erittäin perustellusta syystä ammatillisten **perustutkintojen osaamisaloissa voisi olla vaihtelua tutkinnon suorittamistavan perusteella. Tehyn näkemyksen mukaan tämä ei mahdollista johtuen säädellyistä ammateista ja ammattiosaamisen vaatimuksista.**

Sosiaali- ja terveysalalla on joitakin tehtäviä, joihin ei kovin nuoren henkilön ole hyvä tai ylipäätään mahdollista sijoittua. Osaamisalojen rajaaminen ammatillisen peruskoulutuksen puolella voisi tuoda tähän ratkaisun. Tutkinnon osien suorittamismahdollisuus iän ja työkokemuksen kertyessä antaa kuitenkin mahdollisuuden työuran aikana elinikäisen oppimisen ja näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden mukaan myöhemmissä vaiheissa toisen osaamisalan tehtäviin.

Tutkinnon muodostumisen perusyksikkö:

Tutkinnon osa- käsitteen käyttäminen kaikissa tutkinnoissa on perusteltua ja asioita selventävää

Tutkintojen rakentuminen, pakollisuus ja valinnaisuus:

Tutkinnon tulee muodostaa selvä ja johdonmukainen kokonaisuus, jotta tutkinnon suorittanut henkilö voi turvallisesti, itsenäisesti ja vastuullisesti toimia alan todellisissa työtehtävissä. **Sosiaali- ja terveysalalla toimiminen edellyttää koulutuksen lisäksi pätevyyttä ja todellisia valmiuksia nimenomaan sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilönä toimimiseen alan ammatinharjoittamissäädösten mukaisesti.**

Yleisesti ottaen valinnaisuuden lisääminen ammatillisiin tutkintoihin edellyttää sitä, että opiskelijoiden ja tutkinnon suorittajien ohjaamiseen osoitetaan riittävästi resursseja. Yhteistyö työelämän kanssa on myös välttämätöntä, jotta mahdollisten valinnaisuuksien kautta muodostuisi sellainen osaamisen kokonaisuus, jota työelämässä todella tarvitaan. **Tehyn näkemyksen mukaan valinnaisuuden lisääminen vähentää mahdollisuutta saavuttaa riittävä alalla vaadittava ammattitaito.**

Ammatillisten tutkintojen opetussuunnitelman / tutkinnon perusteet ja niiden valmisteluprosessi

Perusteiden sisältö:

On kannatettavaa, että tutkinnon perusteissa keskitytään tutkinnon tuottamaan osaamiseen sekä tutkinnon muodostumiseen. Tutkintojen järjestämiseen liittyviä määräyksiä ja ohjeluontoisia asiakirjoja tulee kehittää nykyistä yksiselitteisemmiksi ja konkreettisemmiksi.

Perusteiden valmisteluprosessi:

Työelämän todellisten tarpeiden näkyminen ammatillisissa tutkinnoissa edellyttää "hienojen lauseiden" sijaan nyt menettelytapojen kirjaamista; Kuinka työelämän osaamistarpeet määritetään? Kuka todellisuudessa edustaa työelämää? Miten varmistutaan siitä, että tutkinnon perusteita valmistelevaan asetettaessa, asiaa esittelevillä virkamiehillä on todellinen ja ajantasainen tieto siitä, mistä työelämän asiantuntemus löytyy?

Tutkinnon perusteiden laatimisen yhteydessä tulee huolehtia siitä, että ammattitaitovaatimukset, arviointikohteet ja -kriteerit on määritelty ja kirjoitettu selkeällä kielellä, jonka sekä opiskelijat että arvioijat ymmärtävät.

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnoissa tulee myös huolehtia siitä, että tutkinnon perusteissa on osaltaan määrätty asioista, joilla mahdollinen alalle soveltumattomuus voidaan tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja tutkinnon suorittaminen keskeyttää, vaikka näistä olisikin erillinen määräys.

Työ-, asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämisen vuoksi sosiaali- ja terveysalan tutkintojen perusteisiin tulisi lisätä maininta siitä, että koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen tulee sopia niistä valmiuksista ja osaamisen tasoista, jotka opiskelijoilla on oltava ennen työpaikoille menoa, ellei tätä tehdä valtakunnallisen velvoittavan määräyksen eli tutkinnon perusteiden tasolla.

Lopuksi

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämiseen liittyvä työ on todella tarpeellista, jotta tutkintojärjestelmä voisi vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin ja erilaisten muutosvaiheiden myötä muodostunut pirstaleisuus poistuisi. Tärkeää on myös uudistettavien säädösten kautta vaikuttaa ammatillisen koulutuksen järjestämisen vaihtelevaan laatuun.

Tutkintorakenteen kehittämisen ja ajan tasalla pysymisen vuoksi on seurattava eri tutkintoja suorittaneiden työllistymistä ja tehtäväsisältöjen kehittymistä. Tutkintorakenteeseen liittyvien suunnitelmien ja tehtyjen päätösten on perustuttava luotettaviin, tilastollisiin tunnuslukuihin sekä määrälliseen ja laadulliseen ennakkointiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin tulee kouluttaa kaikilla koulutuksen tasoilla työnsä osaavia, ammattitaitoisia ja työyhteisötaidot hallitsevia ammattihenkilöitä. Se lienee kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite. Valinnaisuuksien ja henkilökohtaistamisen ei tule vähentää alan tehtävien ydinosaamista.

Alakohtaisten ratkaisujen tekeminen on syytä käynnistää välittömästi. Työelämässä ei voida odottaa laajojen tutkintojärjestelmäratkaisujen työstämistä, jotta alan toimintojen kehittämiseksi jo tehdyt, perustellut tutkintorakenteen muutosesitykset voitaisiin toimeenpanna. Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus tulee myös käynnistää pikimmiten.

Alakohtainen kehittämistyö sekä rahoitusjärjestelmän uudistaminen tulee käynnistää välittömästi.

Tehy toimii mielellään tutkintojärjestelmän kehittämistyössä yhteistyössä opetushallinnon ja järjestelmän muiden toimijoiden kanssa ja tarjoaa laaja-alaisen ja monipuolisen sosiaali- ja terveysalan asiantuntemuksen tähän tehtävään.

Helsingissä 10.4.2013

Jaana Laitinen-Pesola
Puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry/ Yhteiskuntasuhteet ja kehittäminen

Lisätietoja:
Soila Nordström
koulutuspoliittinen asiantuntija
GSM 040 505 8300
soila.nordstrom@tehy.fi